VIIKONVAIHDE

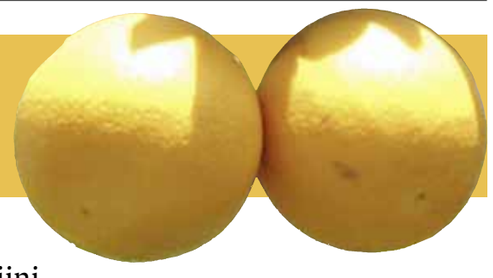

50-luku vetää. Aikakauden keulakuvina muistetaan Valmet 20 ja James Dean. Sivu 14

Lannanhajua Argentiinassa. ”Minä en ymmärrä maatilaa ilman eläimiä. Lannan pitää haista”, sanoo Argentiinassa tilan omistava Pulmu Heinonen. Sivu 15

Toimittajat tuottajina. Maatalous on intohimomme, hehkuttaa appelsiinitilan emäntä, argentiinalainen tv-tähti Mónica Cahen D’Anvers, 79. Sivu 16

Lehmisavujen ääreltä kameran taakse

Valokuvaaja Topi Ikäläisen uusi näyttely kuvaa lämminhenkisesti eläinten kohtelua maaseudulla. Lehmiä ja hevosia on riittänyt palkitun kuvajournalistin elämässä omastakin takaa.

TOPI IKÄLÄINEN

Iltalypsy Iisalmen Suursuolla 1974. Lehmisavut tuprusivat tuohon aikaan vielä monella laitumella.

Näyttelyn mustavalkoisessa kuvassa seisoo nuori mies kamerat olalla hevosta syöttämässä. Eletään vuotta 1972 ja yksi ikimuistoisista reportaasimatkoista on loppusuoralla.

”Matkustimme legendaarisen toimittajan **Elina Karjalaisen** kanssa hevosella Mikkelistä Helsinkiin. Silloin tehtiin tällaisiakin juttumatkoja”, **Topi Ikäläinen** kertoo.

Suomen maatalousmuseo Sarka houkutteli kuopiolaiskuvaajan pitkästä aikaa esittäytymään eteläsuomalaisille katsojille. Viime näyttelystä on vierähtänyt vain vuosi, mutta se pidettiin Kuopion VB-valokuvakeskuksessa.

Hevoskyytiä Mannerheimintiellä

Kolme ensimmäistä päivää meni hyvin hevoskyydillä kohti Helsinkiä.

”Poju lompsotteli verkkaista vauhtia pieniä sorateitä pitkin. Ajettiin illat ja yöt, kun kesä oli kuuma. Päivät vietettiin puiden siimeksessä ja uitettiin hevosta järvessä.”

”Kun jouduttiin asfaltille, hevoselle tuli kaviokuume ja jouduimme tilaamaan sille kuljetusauton.”

Kuljettaja vei hevosen Helsingissä toipumaan ratsupoliisin hevostalliin. Viimeisenä aamuna matkattiin Mannerheimintietä eduskuntatalon ohitse Hietalahden rantaan.

Laaja reportaasi julkaistiin Suomen Kuvalehdessä.

Lapsuuden ihanin kesä

Kurkistetaan vielä kauemmas 1950-luvun puoliväliin ja Ikäläisen lapsuuteen maanviljelijäperheessä Keiteleellä.

”Kuusivuotiaana sain keskittyä keväällä syntyneen orivarsan Aaron hoitoon. Nukuttiin Aaron kanssa kättä kaulaa tamman mahan alla laitumella. Kavioita käytiin pesemässä joella. Se oli lapsuuden ihanin kesä.”

Aarosta tuli pitkäikäinen työhevonen. ”Se oli kuuluisan Eri Aaronin kaukaisia jälkeläisiä ja aika hyvä juoksija.”

”Oli surun paikka, kun Aaro ruunattiin. Näin kun eläinlääkäri oli sitä tekemässä. Maalla oli pakko tottua sellaiseen, mistä nykymaailman lapset eivät tiedä.”

Työtä raivaajaperheessä

Ikäläinen tottui lapsena maatöihin. Vanhemmat rakensivat ja raivasivat tilan melkein tyhjästä. Siinä tarvittiin joka lapsen apua.

Lehmisavut ja kärpäsiä huiskivat lapset laitumella ovat osa omaa kokemusta, ei vain kameran takaa nähtyä.

”Lapsuudesta tutut lehmisavut pistivät silmään Iisalmen Suursuolla 1974, kun aloitin läänintaiteilijana. Katselin, kun mummo lypsi ja pikkutytöt hätistelivät innolla hyttysiä ja kärpäsiä lehmän ympäriltä”, Ikäläinen muistelee näyttelykuvaan vangitsemaansa tunnelmaa.

Ei paimenessa olo oikeasti pelkkää riemua ollut. Ikäläistä harmitti lapsena, kun velvollisuus kutsui ja kylän muut lapset menivät uimaan.

Lehmät tottuivat koivu- tai leppävastalla ”ripsumiseen” ja kaipasivat sitä. ”Loppukesästä ei ollut paarmoja eikä kärpäsiä mailla halmeilla, mutta sitä vaan piti ripsua.”

Työtä pelkäämättä

Lapsuudesta tarttui kunnioittava asenne työhön.

”Aloitettu työ pitää viedä loppuun asti. Jos valokuvaajana en ollut tyytyväinen lopputulokseen, lähdin paikkaamaan sitä. Aikakauslehden aikataulu sen usein sallikin, mutta tänä päivänä paikkaaminen ei enää taitaisi onnistua.”

Ikäläinen ryhtyi sanomalehtien avustajaksi jo rippikouluiässä. Nippa nappa täysi-ikäisenä hänet kutsuttiin lehtikuvaajaksi Savon Sanomiin.

Sittemmin hän teki pitkään töitä aikakauslehdille, kuten Suomen Kuvalehdelle, Kotiliedelle ja Pellervolle.

Kuvateoksia on kertynyt lähes parikymmentä.

Ovet pysyneet auki

Ikäläinen on halunnut aina asua kotikonnuilla Savossa. Sieltä käsin hän kävi hoitamassa Helsingissä niin taiteilijaprofessuuriansa kuin valokuvataiteen luottamustehtäviäkin.

Torppien ja pappiloiden ovet ovat pysyneet kuvaajalle auki.

”Kuvauspaikalla pitää käyttäytyä sillä tavalla, että sinne voi toistuvasti palata. Luottamuksellinen suhde koskee yhtä lailla maaherroja, piispoja kuin tavallista maakansaa.”

”Kriittinenkin on syytä olla, mutta en ymmärrä sitä, että kuvattavan luottamus petetään. Kuvan pitää tehdä oikeutta kuvattavalle.”

”Muu Suomi” katosi kuvasta

Kuvajournalismi on Ikäläisen mielestä kovasti ohentunut etenkin viime laman jälkeen.

”Samat ihmiset pyörivät päivä päivältä iltapäivälehtien rakennetuissa seurapiirikuvissa. Muu Suomi on aika lailla kadonnut. Perinteistä kuvajournalismia ei ole enää juuri missään.”

”Pistän käteni ristiin siitä ilosta, että olen päässyt eläkkeelle. Sillä ammattietiikalla ja moraalilla, mitä yritin ylläpitää, ei olisi enää töitä tarjolla.”

Ikäläinen muutti Anja-vaimonsa kuoleman jälkeen asumaan kesämökille Kuopion Riistavedelle. Lämpimäksi vuoratun ja hiukan laajennetun mökin lähistöllä asuu toinen tytär perheineen.

Rakentava kannanotto

Tällä viikolla avattu näyttely on nimeltään Rakkaudesta koti- ja hyötyeläimiin. Se on Topi Ikäläisen rakentava kannanotto äärimmäisyyksiä korostaneeseen keskusteluun eläinten kohtelusta.

”Toivon näyttelyn toimivan vastapainona mielikuville, joita näkyvää julkisuutta saaneet navettaterroristit ja kettutytöt ovat levittäneet. He ovat sanavalmiita esiintyjiä ja tottuneet tekemään julkilausumia. Tuottaja tahtoo aina jäädä heikommalle.”

Näyttely on esillä Suomen maatalousmuseo Sarassa 4. tammikuuta asti.

TARJA HALLA

Rakkaudesta koti- ja hyötyeläimiin, Suomen maatalousmuseo Sarka, Loimaa. Avoinna 4.1. asti ti–su 10–17.

Eeva Nevalainen ruokkii kanoja Riistaveden Lohilahdessa 1982.

Tauno Leskisen Jasse haukkui hirven Riistaveden Pelonniemellä 1991.

Liisa Hoffren Maaningalla 1989.

Samat ihmiset pyörivät päivä päivältä iltapäivälehtien rakennetuissa seurapiirikuvissa. Muu Suomi on aika lailla kadonnut.

KUKA?

Topi Ikäläinen

Kuopiolainen valokuvaaja Topi Ikäläinen syntyi 1948 Keiteleellä.
Ensimmäinen työpaikka oli lehtikuvaajan pesti Savon Sanomissa 1966 alkaen.
Laajan aikakauslehtityön ohessa on ilmestynyt 17 kuvateosta.
Ikäläinen toimi taiteilijaprofessorina 1989–1994.
Valokuvataiteen valtionpalkinnot myönnettiin 1974 ja 1983, Patricia Seppälän säätiön kuvajournalistipalkinto 2007 sekä Savon Sanomien kulttuuripalkinto 2007.
Topi Ikäläinen on Victor Barsokevitsch -seuran perustajajäsen.

PENTTI VÄNSKÄ

Aikaa lenkkeilyyn. Topi Ikäläisen naapurissa on parikin suurta karjatilaa.

Haalaripukuinen maallemuuttaja 80-luvulta on päässyt näyttelykuvien joukkoon.

Valokuvaaja Topi Ikäläinen palkitsee Poju-hevosta Helsingin Kaivopuistossa 1972.